

Mariusz Pasternak<sup>1</sup>  
japonia1@yahoo.com  
Uniwersytet Śląski

**Wizyta apostolska papieża Franciszka w Japonii  
w kontekście działalności misyjnej  
Towarzystwa Jezusowego**

Pope Francis' Apostolic Visit to Japan  
in the Context of the Missionary Activity  
of the Society of Jesus

**Cytacja:** Pasternak M., *Wizyta apostolska papieża Franciszka w Japonii w kontekście działalności misyjnej Towarzystwa Jezusowego*, Nurt SVD, t. 149, nr 1, 2021, s. 114-126.

**Streszczenie**

Początki chrześcijaństwa w Japonii są związane ze św. Franciszkiem Ksawerym. Historia Kościoła katolickiego jest w tym kraju tragiczna i mało znana. Dnia 23 listopada 2019 roku przybył tam jako pielgrzym papież Franciszek. Pojawił się on w kraju, który zna i ceni – będąc jezuitą pragnął udać się do Japonii jako misjonarz. Odwiedził m.in. Tokio, Nagasaki, Hiroszimę. Papież Franciszek w swoich przemówieniach podejmował trudne i ważne tematy. Odbyły się liczne zgromadzenia modlitewne z wiernymi, a także spotkanie z cesarzem i premierem. Po zakończeniu pielgrzymki pojawiły się liczne opinie oraz komentarze w prasie japońskiej i zagranicznej. W Watykanie papież Franciszek podziękował za pielgrzymkę, a także za życzliwe i gościnne przyjęcie przez naród japoński, chrześcijan i katolików w Japonii.

**Słowa kluczowe:** ewangelizacja, Franciszek Ksawery, Hiroszima, Nagasaki, papież Franciszek, Towarzystwo Jezusowe.

---

<sup>1</sup> Prezbiter diecezji sosnowieckiej; w latach 2001-2008 misjonarz w Japonii; członek Stowarzyszenia Misjologów Polskich.

### Abstract

The origins of Christianity in Japan are associated with St. Francis Xavier. The history of the Catholic Church is very tragic and little known. On November 23, 2019 Pope Francis comes to Japan as a pilgrim. He came to a country he knows and appreciates because, being a Jesuit, he wanted to go to Japan as a missionary. The main places that Pope Francis will visit are Tokyo, Nagasaki and Hiroshima. The pilgrimage of John Paul II in 1981 was similar. Pope Francis took up difficult and important topics through gestures and speeches. There were numerous prayer gatherings with the faithful and a meeting with the emperor and the prime minister. After the pilgrimage ended numerous opinions and comments appeared in the Japanese and foreign press. In Vatican Pope Francis thanked for the pilgrimage for the kind and hospitable reception by the Japanese people, Christians and Catholics in Japan.

**Keywords:** Francis Xavier, Pope Francis, Society of Jesus, Hiroshima, Nagasaki, Evangelization.

### Wstęp

Towarzystwo Jezusowe jest zakonem misyjnym, który prowadzi działalność ewangelizacyjną na wszystkich kontynentach. Posługę tę dość często realizowano w trudnych miejscach. Jednym z pierwszych towarzyszy św. Ignacego Loyoli był św. Franciszek Ksawery, który zasłynął jako misjonarz Azji. Wsławił się misjami na Dalekim Wschodzie, ewangelizując mieszkańców Indii, Japonii oraz Chin (Banaszak, 1991, s. 93).

Portugalczyki opanowali Malakę w 1511 roku. Stała się ona ważnym miejscem handlu światowego. Był to port przeładunkowy dla towarów z Chin, Japonii i Moluków oraz dla statków płynących z Arabii, Indii i Europy. W XVI wieku przybywali tutaj misjonarze z Europy, szczególnie jezuita. W 1547 roku Franciszek Ksawery spotkał w Malakce przybysza z Japonii. Był to samuraj, który zabił człowieka i musiał ratować się ucieczką. Anjirō opowiedział szczegółowo Franciszkowi o kraju pochodzenia i o swoim wcześniejszym życiu oraz o zwyczajach i kulturze Japonii. W 1549 roku Franciszek Ksawery opuścił Goa, a następnie skierował się w kierunku Japonii razem z Anjirō, który pełnił funkcje tłumacza, przewodnika, a także doradcy misjonarzy (Murdoch i Yamagata, 1903, s. 52).

## 1. Święty Franciszek Ksawery misjonarzem w Japonii

Statek szczęśliwie dopłynął do Japonii i 15 sierpnia 1549 roku podróżnicy zeszli na ląd w Kagoszimie, głównym porcie prowincji Satsuma. Jako przedstawiciel króla Portugalii św. Franciszek Ksawery został przyjęty bardzo przyjaźnie przez tamtejszego władcę. Po roku pracy misyjnej postanowił wyjechać z miasta, aby udać się na dwór cesarski w Kioto, gdyż pragnął uzyskać zgodę cesarza na głoszenie Ewangelii. Bogata i potężna stolica Kioto, o której tak dużo słyszał, okazała się miastem zniszczonym i podupadłym, a władca był mało znaczącym monarchą.

Próba dotarcia do cesarza nie udała się. Okazało się też, że realną władzę w państwie sprawują książęta. Do nich więc zwrócił się św. Franciszek Ksawery, którego działalność ewangelizacyjna stała się punktem wyjścia dla jego następców.

W Japonii Franciszek Ksawery zrozumiał, że aby pozyskać ten kraj dla Chrystusa, trzeba nawrócić Chiny, które dominowały kulturowo i miały ogromny wpływ na sąsiednie narody. Tam też udał się, opuszczając Japonię w 1551 roku (Konior, 2019, s. 62-63).

Do 1587 roku rozwój chrześcijaństwa w Japonii odbywał się stopniowo i przebiegał bez większych zakłóceń. Św. Franciszek Ksawery mówił: „Między niewiernymi nie znajdzie się ani jednego narodu, który mógłby przewyższyć Japończyków” (Fróis, 1926, s. 25). Słowa te znalazły swoje szczególne potwierdzenie w okresie długotrwałych prześladowań Kościoła w Japonii.

Wśród chrześcijan ukrzyżowanych w Nagasaki w 1597 roku był 13-letni Tomasz Kosaki, który napisał list pożegnalny do swojej matki: „Zgodnie z wyrokiem będziemy ukrzyżowani w Nagasaki. Jest nas dwudziestu sześciu. Proszę, nie martw się o Ojca i o mnie, ponieważ będziemy czekać na Ciebie w raju. Gdybyś nie mogła znaleźć księdza, który mógłby udzielić Tobie ostatniego namaszczenia, pamiętaj o żalu za grzechy i strzeż wiary” (Jaklewicz, 2019). Biskup Alessandro Valignano zostawił podobne świadectwo o mieszkańcach kraju: „Japończycy są bardzo zdolni i roztropni, ich dzieci szybko pojmują nasze nauki i zadania” (Valignano, 1995, s. 43).

### 1.1. Czas ucisku i prześladowań dla Kościoła w Japonii

W roku 1614 został wydany edykt zakazujący wyznawania chrześcijaństwa w Japonii. Wzrastająca liczba przechodzących na katolicyzm w południowej Japonii była również tym czynnikiem, który stwarzał

zagrożenie. Przyczyną wprowadzenie polityki *sakoku*<sup>2</sup> było powstanie na półwyspie Shimabara na przełomie lat 1637-1638, głównie chrześcijańskich chłopów i *rōninów*<sup>3</sup>.

*Siogunat* oskarżył misjonarzy o podburzanie do buntu i wypędził ich z kraju w 1640 roku. Japońscy chrześcijanie, którzy pozostali w Nagasaki, utworzyli podziemne wspólnoty, znane później jako *kakure kristian*<sup>4</sup> (Hendry, 2010, s. 189). Na początku 60. lat XIX wieku zakończył się okres izolacji Japonii. Umowy i traktaty podpisane przez ten kraj zapewniały dyplomatom i obywatelom innych państw wolność wyznawania religii. Ewangelizację Japonii podjęli misjonarze z Towarzystwa Misji Zagranicznych w Paryżu.

W 1863 roku do Nagasaki przybyli misjonarze, którzy pragnęli zbudować świątynię oraz prowadzić posługę duszpasterską wśród cudzoziemców. W tamtym rejonie do połowy XIX wieku przetrwało około 2500 chrześcijan, natomiast już w 1900 roku było ich 55000 (Kumor, 1997, kol. 1019). Papież Pius IX, poruszony faktem przetrwania społeczności chrześcijańskiej w Japonii pomimo okrutnych prześladowań, ogłosił dzień 17 marca świętem „Odnalezienia Chrześcijan”. Kościół japoński 17 marca 2015 roku obchodził 150 rocznicę ujawnienia się chrześcijan (Moffett, 2005, s. 508).

## 1.2. Uroczystości upamiętniające odnalezienie chrześcijan

Na uroczystości związane z obchodami 150-lecia odnalezienia przez misjonarzy Paryskiego Towarzystwa Misji Zagranicznych w Nagasaki wyznawców Chrystusa (ukrywających się przez 250 lat przed prześladowaniami) papież Franciszek wysłał do Japonii specjalnego delegata. Był to arcybiskup Orlando Quevedo z Filipin, który podczas mszy świętej odczytał list – przesłanie – papieża Franciszka. Ojciec Święty prosił o zachowanie pamięci o męczeństwie prześladowanych chrześcijan, dzięki któremu możliwe jest dziś wyznawanie wiary, a także przesłał błogosławieństwo dla japońskich wiernych. Wspominał,

<sup>2</sup> *Sakoku* (jap. 鎖国, zamknięty kraj) – polityka izolacjonizmu w Japonii. Zarówno wjazd obcokrajowców, jak i wyjazd Japończyków był zabroniony pod groźbą kary śmierci.

<sup>3</sup> *Rōnin* (jap. 浪人) – człowiek-fala, który, tak jak ona, dąży tam, dokąd wieje wiatr.

<sup>4</sup> *Kakure Kirishitan* (jap. 隠れキリシタン) – pozostający w ukryciu członkowie Kościoła katolickiego w Japonii. Wierzący w Chrystusa ukrywali się przez okres ponad 200 lat.

że przez ponad dwa i pół wieku ukryci chrześcijanie w Japonii wyznawali wiarę bez kapłanów i sakramentów. Przez pokolenia przekazywali ją i chrzcili swoje dzieci (Radio Watykańskie, 2015).

Posługa misyjna w Japonii była młodzieńczym marzeniem ks. Bergoglio. Chciał on pójść w ślady współzałożyciela Towarzystwa Jezusowego św. Franciszka Ksawerego, który zapoczątkował ewangelizację tego kraju. Stąd – wskazał ks. Renzo de Luca, tłumacz w Japonii – planowana pielgrzymka papieża Franciszka stanowi realizację jego młodzieńczych marzeń (Zajączkowska, 2019a).

Obecnie w Japonii pracuje 160 jezuitów, wielu z nich to cudzoziemcy. Jezuici w Japonii stanowią międzynarodową wspólnotę, o czym marzył Pedro Arrupe (1970, s. 5-7). Prowadzą oni cztery szkoły podstawowe i średnie oraz katolicki Uniwersytet Sophia<sup>5</sup> w Tokio. Ze względu na starzejące się społeczeństwo oraz personel kościelny pojawiają się trudności w zarządzaniu parafiami. Ponadto wzrasta obecność katolickich imigrantów, a opieka duszpasterska nad nimi staje się ważnym zadaniem. Widoczny i odczuwalny jest spadek liczby powołań zarówno do kapłaństwa, jak i życia konsekrowanego (Radio Watykańskie, 2017). Katolickie portale internetowe, szczególnie portal diecezji Nagasaki, najbardziej katolickiej części Japonii, zamieszczają artykuły i filmy z wizyty papieża Jana Pawła II z 1981 roku, przypominając wiernym to wydarzenie.

### 1.3. Historyczna wizyta Jana Pawła II w 1981 roku w Japonii

W przemówieniu powitalnym w Tokio 23 lutego 1981 roku Jan Paweł II powiedział: „Przybywam do Japonii jako pielgrzym pokoju, przynosząc wam przesłanie przyjaźni i szacunku” (Sobiepan i Szafrńska-Brandt, 1986, s. 173). Na stadionie w Tokio Jan Paweł II spotkał się 24 lutego z młodzieżą i ludźmi niepełnosprawnymi. Papież, przemawiając po japońsku, mówił, że w języku zawarty jest szczególny rys tożsamości danego ludu lub narodu. Poniekąd też bije w nim jego serce, ponieważ w języku – we własnym języku – wyraża się to, czym żyje ludzka dusza we wspólnocie rodziny, narodu, historii. Ojciec Święty sformułował także apel o pokój, który pozostał w pamięci Japończyków.

„Wojna jest dziełem człowieka. Wojna to niszczenie życia. Wojna to śmierć. Tylko spojrzenie w przeszłość umożliwia wzięcie

<sup>5</sup> Uniwersytet Sophia (jap. 上智大学 *Jōchi Daigaku*) – jest uniwersytetem dydaktycznym i badawczym w dziedzinie nauk humanistycznych, społecznych oraz przyrodniczych.

odpowiedzialności za przyszłość” (Sobiepan i Szafrąnska-Brandt, 1986, s. 207). Wypowiadając te słowa, Jan Paweł II zachęcił japońskich katolików, którzy przeżyli bombardowania Hiroszimy i Nagasaki, do mówienia o tym, co ich spotkało.

## 2. Wizyta papieża Franciszka w Japonii w 2019 roku

Ze strony kościelnej papieża witali na lotnisku m.in. kard. Mada z Osaki, abp Kikuchi z Tokio, abp Takami z Nagasaki oraz nuncjusz apostolski w Japonii abp Chennoth. Po powitaniu Ojciec Święty udał się do nuncjatury apostolskiej. Spotkał się tam z japońskimi biskupami. W czasie spotkania papież powiedział: „Wiadomo, że Japończycy słyną z pracowitości. Dlatego od razu po tym, jak wysiadłem z samolotu, kazali mi pracować [...]” (KAI, 2019a).

W przemówieniu Ojciec Święty przypomniał burzliwe dzieje chrześcijaństwa w Japonii. Stwierdził, iż jako młody zakonnik pragnął być misjonarzem w Japonii, ale Bóg miał inne plany. Przypomniał, że przybywa jako „pielgrzym misyjny”. Nawiązując do hasła pielgrzymki: „Chroń wszelkie życie”, zaznaczył, że misja biskupa to posługa pasterza zdolnego do ochrony życia Ludu Bożego, któremu głosi się Ewangelię. Misję japońskiego Kościoła stanowi gościnność wobec pracowników zagranicznych. Papież dodał do tego zadania także obowiązek pomagania cierpiącym. Zaapelował o dawanie świadectwa Ewangelii, podkreślając niepokojące zjawiska społeczne, jak samotność oraz wysoką liczbę samobójstw.

### 2.1. Papież Franciszek pielgrzymuje do Nagasaki i Hiroszimy

24 listopada papież Franciszek przybył do Nagasaki. Przywitali go gubernator oraz burmistrz. Ojciec Święty złożył kwiaty przed Pomnikiem Pokoju w Nagasaki, zapalając świecę i modląc się. Potem wygłosił orędzie w języku hiszpańskim, mówiąc, że jest przekonany o możliwości i konieczności istnienia świata bardziej pokojowego. Prosił przywódców politycznych, by nie zapominali, iż broń atomowa nie obroni nas przed zagrożeniami dla bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego. Należy rozważyć katastrofalny wpływ użycia tej broni z punktu widzenia humanitarnego i środowiskowego.

Papież przytoczył słowa o wybaczeniu, pokorze przypisywane św. Franciszkowi z Asyżu. Zaznaczył, że mogą one doskonale wyrażać

pragnienie bycia „skutecznymi narzędziami pokoju bez popełniania błędów z przeszłości” (KAI, 2019b).

Spod Pomnika Pokoju Ojciec Święty Franciszek odjechał na wzgórze Nishizaka. Pod Pomnikiem Japońskich Męczenników papież oddał hołd świętym męczennikom japońskim. Ojciec Święty zaznaczył, że „to sanktuarium mówi nam nie tyle o śmierci, ile o zwycięstwie życia” (KAI, 2019b). Po wygłoszeniu przemówienia Ojciec Święty odmówił ze zgromadzonymi wiernymi modlitwę Anioł Pański, a następnie udzielił wszystkim błogosławieństwa apostołskiego i odjechał do siedziby arcybiskupstwa.

Po południu w obecności ponad 35000 wiernych papież Franciszek odprawił mszę świętą na stadionie. Przypomnił świadectwo męczenników japońskich. Wskazał na pragnienie, by iść ich śladami, aby odważnie wyznawać, że miłość złożona w ofierze i uświęcona przez Chrystusa na krzyżu jest w stanie przewyciężyć wszelkiego rodzaju nienawiść, egoizm, zniewagę, uchylanie się od obowiązków. Przypomnił zarazem, że wiara chrześcijan jeszcze bardziej pobudza ich do rzetelnego wypełniania swych obowiązków doczesnych.

W Hiroszimie papież przybył pod Pomnik Pokoju, zbudowany w miejscu wybuchu bomby atomowej. Ojciec Święty w swoim przemówieniu przypomniął straszliwe konsekwencje użycia broni jądrowej: „Wspominam tutaj wszystkie ofiary i pochylam się przed siłą i godnością tych, którzy przeżywszy te pierwsze chwile, znosili przez wiele lat w swoich ciałach najcięższe cierpienia, a w swoich myślach załazki śmierci, które stale wyczerpywały ich energię życiową” (KAI, 2019c). Papież potępił wykorzystywanie energii atomowej do celów wojennych, które określił jako niemoralne. Zaznaczył, że jest to zbrodnia „nie tylko przeciwko człowiekowi i jego godności, ale także przeciwko szansie na przyszłość w naszym wspólnym domu” (KAI, 2019c). Zaapelował o rezygnację z wyścigu zbrojeń. Wskazał, że prawdziwy pokój jest „owocem sprawiedliwości, rozwoju, solidarności, troski o nasz wspólny dom i promowania wspólnego dobra, uczenia się na podstawie nauk historii” (Tornielli, 2020). Spotkanie pod pomnikiem zakończyła pieśń. Następnie papież przybył do Tokio.

## 2.2. Papież Franciszek z wizytą w stolicy Japonii

Poniedziałkowym punktem programu pielgrzymki papieża Franciszka było spotkanie z ofiarami katastrof, które 11 marca 2011 roku nawiedziły Japonię. Były to: trzęsienie ziemi, fala tsunami oraz awaria



elektrowni jądrowej w Fukushima. Ojciec Święty poprosił o modlitwę za ofiary katastrofy, a następnie podziękował władzom za ich wysiłki, by ulżyć osobom dotkniętym nieszczęściem. Następnie wskazał na konieczność tworzenia wspólnoty jednoczącej się w solidarności, cierpliwości, wytrwałości i determinacji w budowaniu przyszłości. Podkreślił, że nie można czynić z paradygmatu technologicznego miary postępu człowieka. Zaapelował o ukształtowanie „innej wizji”, która pomoże patrzeć z szacunkiem na dar życia i solidarność z naszymi braćmi i siostrami (Radio Maryja, 2019).

Kolejnym punktem poniedziałkowego programu Franciszka była prywatna wizyta u cesarza Naruhito<sup>6</sup>. Oficjalna inauguracja intronizacyjna cesarza Naruhito miała miejsce 22 października 2019 roku. Cesarz Japonii powitał papieża w jego ojczystym języku, a następnie udał się z nim na prywatną rozmowę. Trwała ona około 20 minut. W rozmowie z cesarzem Naruhito Ojciec Święty przypomniał, jak mocno przeżył wiadomość o zrzuceniu bomb atomowych na Hiroszimę i Nagasaki. Dodał, że to wszystko przypomniał sobie, odwiedzając 24 listopada oba miasta (Sainsbury, 2019).

Z Pałacu Cesarskiego Ojciec Święty udał się do katedry Wniebowzięcia NMP na spotkanie z japońską młodzieżą. Na początku spotkania Ojciec Święty poprosił o modlitwę za ofiary katastrofy. Podziękował władzom za ich wysiłki, by ulżyć osobom dotkniętym nieszczęściem oraz tym, którzy z całego świata pospieszyli im z pomocą. Wskazał na konieczność budowania wspólnoty, jednoczenia się w solidarności, cierpliwości, wytrwałości i determinacji w budowaniu przyszłości. Przypomniał, że nie można ograniczać się do decyzji czysto egoistycznych, a myśląc o przyszłych pokoleniach trzeba obrać „skromny i surowy styl życia” (HOPE, 2019b).

W godzinach wieczornych papież Franciszek udał się na spotkanie z premierem Shinzō Abe oraz z władzami i korpusem dyplomatycznym. Po spotkaniu z premierem Ojciec Święty odwiedził uniwersytet Sophia w Tokio. Przemawiając, zwrócił uwagę, że pomimo niebywałego rozwoju technologicznego i porządku, jaki charakteryzuje Japończyków, chcą oni czegoś więcej: „Jest to głębokie pragnienie stworzenia bardziej humanitarnego, współczującego i miłosiernego społeczeństwa. W tym może pomóc katolicka uczelnia, która zawsze wyróżniała się tożsamością humanistyczną, chrześcijańską i międzynarodową. Od momentu powstania pracowali tu

<sup>6</sup> Naruhito (jap. 徳仁, ur. 23 lutego 1960 w Tokio) – 126. cesarz Japonii, książę w latach 1989-2019 jako następca tronu (*kōtaishi*) Japonii.



profesorowie pochodzący z różnych krajów, czasem nawet będących ze sobą w konflikcie. Jednak wszystkich łączyło pragnienie, aby dać młodzieży japońskiej to, co najlepsze” (CBCJ, 2019). Ojciec Święty wskazał, że żaden student tego uniwersytetu nie powinien ukończyć studiów, jeśli nie nauczy się odpowiedzialnie wybierać tego, co według sumienia uzna za najlepsze. „Obyście w każdej sytuacji interesowali się tym, co w waszym zachowaniu jest słuszne i ludzkie, uczciwe” – powiedział papież Franciszek (Franciszek, 2019).

### 3. Opinie prasowe na temat wizyty papieża w Japonii

Azja, inaczej niż w czasie pontyfikatu papieża Benedykta XVI, który nigdy nie odwiedził tego kontynentu, jest niewątpliwie zauważana przez Watykan. Papież Franciszek odwiedził Koreę Południową oraz Filipiny (Mauch, 2019). Ponieważ liczba katolików w Japonii ma tendencję spadkową, wizyta papieża Franciszka może stanowić impuls do rozwoju chrześcijaństwa w tym kraju.

Z drugiej strony wizyta papieża Franciszka jawi się jako wyjątkowa okazja dla Japonii. Choć Watykan stanowi najmniejszy kraj świata, jego wpływ na społeczność międzynarodową jest bardzo duży. Papież przyczynił się m.in. do przywrócenia stosunków dyplomatycznych między Stanami Zjednoczonymi a Kubą w 2015 roku. Rząd Japonii ma nadzieję, że pielgrzymka papieża Franciszka będzie okazją do dalszego wzmacniania relacji między Japonią a Watykanem (Hałasa, 2019).

W kontekście hasła papieskiej wizyty: „Chroń każde życie” media zwróciły uwagę na przykład byłego boksera Hakamady. Został on niewinnie skazany na karę śmierci za morderstwo. W więzieniu przyjął chrzest i został katolikiem. Gazeta „The Japan Times” poruszyła z kolei problem rosnącej liczby cudzoziemców w Japonii. Kraj ten musi przyjmować cudzoziemców do pracy z innych krajów azjatyckich. Liczba japońskich katolików maleje, zwiększa się za to liczba katolików cudzoziemców zatrudnianych w Japonii. Prasa pisała także o tym, że papież Franciszek głosił przesłanie pokoju, zachęcał do zerwania ze zbrojeniami, a zaoszczędzone w ten sposób pieniądze polecał przeznaczyć na programy dla biednych i potrzebujących (Zajączkowska, 2019b).

### 3.1. Podsumowanie pielgrzymki i spotkanie prasowe po wizycie Franciszka

Biskup Takami wygłosił wykład o Nagasaki i wizycie papieża Franciszka w 2020 roku w Tokio. Minął rok od odwiedzin papieża Franciszka w Nagasaki, ale jego pielgrzymka zachęciła do aktywności osoby, które przeżyły wybuch bomby atomowej oraz ich sympatyków. Biskup Takami powiedział: „Przypomniano ludziom na całym świecie, że bomba atomowa została zrzucona nie tylko w Hiroszynie, ale także w Nagasaki”. Następnie, powołując się na Franciszka, biskup zaznaczył, że każdy – poprzez działalność indywidualną czy też uczestnictwo w przeróżnych organizacjach i stowarzyszeniach – winien zabiegać o pokój na świecie (Kikuchi, 2019).

Wizyta Ojca Świętego Franciszka w Japonii zakończyła się sukcesem. Papież wrócił do Rzymu w środę i relacjonował swoją wizytę w Japonii i Tajlandii. Wiele osób starszych było zdumionych wytrzymałością fizyczną Ojca Świętego. Jego pouczenia i rady dotyczyły Japonii, ale miały także wpływ na kraje sąsiednie, szczególnie ważne było przesłanie o zniesieniu broni jądrowej.

Papież Franciszek dał japońskim chrześcijanom przykład zaangażowania w ewangelizację. Chrześcijanie w Japonii pragną rozpocząć na nowo starania i wysiłki, aby rozpalić swoją wiarę. Japońscy chrześcijanie stanowią małą wspólnotę, ale za zachętą i radą papieża Franciszka są solidarni z ich azjatyckimi braćmi i siostrami, a także chcą razem chronić godność życia ludzkiego.

Przy okazji tej pielgrzymki zostały zadane różnej treści pytania. Pewien ksiądz z Japonii pytał: „Jaki obszar duchowości Azji może mieć wpływ na społeczeństwo i Kościół w Europie?” (Yamamoto, 2019). Odpowiedzi udzielił papież Franciszek: „Światło pochodzi ze Wschodu, luksus, konsumpcjonizm z Zachodu. Istnieje ta wschodnia mądrość, która jest nie tylko mądrością wiedzy, ale mądrością czasów, mądrością kontemplacji. Myśląc o tym uważam, że Zachodowi brakuje trochę poezji. Dlatego mówię o «poezji», o tym, co jest bezinteresowne, szukając swej doskonałości w poście, pokucie i lekturze mądrości mędrców wschodnich” (Tasiemski, 2019).

Chrześcijaństwo w Japonii, szczególnie w okresie prześladowań i męczeństwa, jest wzorem wytrwałości i wierności Bogu i Kościołowi. Papież Franciszek, znając życie i działalność św. Franciszka Ksawerego i Towarzystwa Jezusowego w Japonii, zawsze odczuwał historyczną bliskość z narodem japońskim. Jego pragnieniem serca była ewangelizacyjna posługa śladami misjonarzy jezuickich. Pielgrzymka papieża

Franciszka stała się wyzwaniem i zadaniem dla współczesnego chrześcijaństwa w Japonii. W wyniku tej pielgrzymki Kościół katolicki stał się bliższy Japończykom, a Japonia stała się bardziej znana w Polsce i Europie.

### Wykaz skrótów

CBCJ	<i>Catholic Bishops' Conference of Japan</i>
KAI	<i>Katolicka Agencja Informacyjna</i>
HOPE	<i>Hiroshima Organization for Global Peace</i>

### Bibliografia

- Arrupe P., 1970, *Japonia, której nie znamy*, tłum. Smul M. i Huebner Z., WAM, Kraków.
- Banaszak M., 1991, *Historia Kościoła Katolickiego*, t. 3, ATK, Warszawa.
- CBCJ, 2019, *Francisco* [on-line], <https://www.cbcj.catholic.jp/catholic/pope/francis/> [dostęp: 1.02.2021].
- Franciszek, 2019, *Kyōkō furanshisuko, Jōchidaigaku de hōnichi saigo no supīchi* [online], <https://www.christianpress.jp/pope-francis-final-speech-at-sophia-university/> [dostęp: 1.02.2021].
- Fróis L., 1926, *Die Geschichte Japans 1549-1578*, Verlag der Asia Major, Leipzig.
- Hałasa D., 2019, *Japońskie media o wizycie papieża Franciszka* [on-line], <https://www.opokanews/japonskie-media-o-wizycie-papieza-franciszka/> [dostęp: 1.02.2021].
- Hendry J., 2010, *Japończycy. Kultura i społeczeństwo*, tłum. Teszner T., Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Hiroshima Organization for Global Peace, 2019a, *Pope's Message in Guest Book* [on-line], <https://hiroshimaforpeace.com/en/popemessage/> [dostęp: 1.02.2021].
- Hiroshima Organization for Global Peace, 2019b, *Message from Pope Francis* [on-line], <https://hiroshimaforpeace.com/en/hiroshima75/pope-francis/> [dostęp: 1.02.2021].
- Jaklewicz T., 2019, *Święty Miki i Towarzysze: Chrześcijański samuraj* [on-line], <https://www.kosciol.wiara.pl/doc/490674/> [dostęp: 1.02.2021].
- KAI, 2019a, *Franciszek w Japonii: Chronić każde życie* [on-line], <https://www.gosc.pl/doc/6006882/> [dostęp: 1.02.2021].

- KAI, 2019b, *Franciszek przy Pomniku Męczenników w Nagasaki: To miejsce mówi o zwycięstwie życia* [on-line], <https://www.tvp.info/45472035/> [dostęp: 1.02.2021].
- KAI, 2019c, *Franciszek w Hiroszynie: nigdy więcej wojny* [on-line], <https://www.ekai.pl/franciszek-w-hiroszynie-nigdy-wiecej-wojny/> [dostęp: 1.02.2021].
- Kikuchi T., 2019, *Shikyō no nikki Kikuchi daishikyō no katsudō* [on-line], <https://www.bishopkikuchi.cocolog-nifty.com/diary/cat24193614/index.html/> [dostęp: 1.02.2021].
- Konior J., 2019, *Historia Kościoła w Chinach*, Wydawnictwo M, Kraków.
- Kumor B., 1997, *Japonia – Statystyki*, w: Wielgus S. i in. (red.), *Encyklopedia katolicka*, t. 7, Towarzystwo Naukowe KUL, kol. 1010-1033.
- Mauch P., 2019, *Śladami papieża w Japonii* [on-line], <https://www.lowyininstitute.org/the-interpreter/trail-pope-japan/> [dostęp: 1.02.2021].
- Moffett S., 2005, *A History of Christianity in Asia*, vol. 2, Maryknoll, New York.
- Murdoch J. i Yamagata I., 1903, *A History of Japan during the Century of Early Foreign Intercourse (1542-1651)*, Kobe.
- Radio Maryja, 2019, *Papież Franciszek przewodniczył mszy św. na stadionie w Tokio* [on-line], <https://www.radiomaryja.pl/informacje/japonia-papiez-franciszek-przewodniczyl-mszy-sw-na-stadionie-w-tokio/> [dostęp: 1.02.2021].
- Radio Watykańskie, 2015, *Papież na 150-lecie odkrycia ukrytych chrześcijan w Japonii* [on-line], <https://kosciol.wiara.pl/doc/2390548/> [dostęp: 1.02.2021].
- Radio Watykańskie, 2017 *Kard. Filoni w Japonii: nadzieja na ożywienie Kościoła* [on-line], <https://www.kosciol.wiara.pl/doc/4191403/> [dostęp: 1.02.2021].
- Sainsbury M., 2019, *Pope Holds Historic Meeting with Japanese Emperor* [on-line], <https://www.usnews.com/news/pope-holds-historic-meeting-with-japanes-emperor/86677/> [dostęp: 1.02.2021].
- Sobiepan J. i Szafrńska-Brandt M., 1986, *Jan Paweł II na Filipinach i w Japonii (16-26 II 1981)*, tłum. Doroszewski R., PAX, Warszawa.
- Tasiemski S., 2019, *Konferencja prasowa papieża Franciszka w drodze z Tokio do Watykanu* [on-line], <https://www.ekai.pl/dokumenty/> [dostęp: 1.02.2021].
- Tornielli A., 2020, *Cisza Hiroszimy i krzyk papieża* [on-line], <https://www.opoka.org.pl/biblioteka/Z/ZW/or201912-azja6.html/> [dostęp: 1.02.2021].

- Valignano A., 1995, *Prudent and Discreet*, w: Cooper M. (red.), *They Came to Japan: An Anthology of European Reports on Japan*, The University of Michigan, Ann Arbor.
- Yamamoto M., 2019, *Podróż apostolska papieża Franciszka do Tajlandii i Japonii* [on-line], [http://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2019/november/documents/papa-francesco\\_20191126\\_voloritorno-giappone.html](http://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2019/november/documents/papa-francesco_20191126_voloritorno-giappone.html) [dostęp: 1.02.2021].
- Zajączkowska B., 2019a, *Wizyta w Japonii realizacją marzeń ks. Bergoglio* [on-line], <https://www.m.niedziela.pl/artukul/47258/> [dostęp: 1.02.2021].
- Zajączkowska B., 2019b, *Japonia* [on-line], [https://www.opoka.news/japonia-o-papiezu-pisza-takze-gazety-sportowe\\_25834/](https://www.opoka.news/japonia-o-papiezu-pisza-takze-gazety-sportowe_25834/) [dostęp: 1.02.2021].